

POSTANOWIENIE

30 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Góra-Błaszczkowska

na posiedzeniu niejawnym 30 stycznia 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa A. W.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 30 marca 2022 r., V ACa 584/21,

1. **odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
2. **zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty.**
- 3.

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 30 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie, w sprawie z powództwa A.W. przeciwko Bank Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę, zmienił na skutek apelacji pozwanej wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z 20 maja 2021 r. w punkcie II a/ i b/ ten sposób, że oddalił powództwo o ustawowe odsetki za opóźnienie od zasądzonych tam kwot za okres od 17 listopada 2020 r.

do dnia 2 marca 2022 r. (pkt I), oddalił apelację w pozostałej części (pkt II) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła strona pozwana, wskazując na naruszenie

1. naruszenie prawa materialnego, tj.:

a. art. 385(1) § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w braku rozróżnienia postanowień Umowy odnoszących się do ryzyka walutowego oraz spreadu walutowego, co skutkowało niedokonaniem oceny poszczególnych postanowień Umowy indywidualnie pod kątem przesłanek z art. 385(1) § 1 k.c., podczas gdy prawidłowe zastosowanie tego przepisu powinno polegać na tym, że postanowienia dotyczące odrębnych normatywnie kwestii - tj. (i) spreadu walutowego oraz (ii) indeksowanego charakteru umowy (ryzyka kursowego), Sąd miał obowiązek ocenić odrębnie w zakresie ewentualnego spełnienia przez każde z tych postanowień z osobna przesłanek sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz rażącego naruszenia interesu konsumenta;

b. naruszenie art. 385(1) § 1 k.c. oraz art. 385(2) k.c. oraz art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/131 w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że postanowienia Umowy odnoszące się do spreadu walutowego są bezskuteczne z uwagi na ich abuzywność, podczas gdy prawidłowe zastosowanie przesłanek abuzywności w niniejszej sprawie doprowadziłoby do wniosku, że abuzywność zakwestionowanych postanowień Umowy w niniejszej sprawie w ogóle nie zachodzi, z uwagi na to, że zasady wyznaczania kursu stosowane przez Pozwanego odpowiadają utrwalonej i powszechnej praktyce bankowej, która wyklucza możliwość nadużycia i manipulacji, a zatem nie naruszają one rażąco interesów Powoda ani nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami;

c. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 oraz art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, że postanowienia § 1 ust. 3 i 3A, § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy kredytowej nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym ryzykiem, z uwagi na niedostarczenie kredytobiorcy informacji

wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji w zakresie ryzyka kursowego związanego z umową kredytową, podczas gdy powód został poinformowany w sposób wystarczający o istniejącym ryzyku kursowym (§ 29 umowy kredytowej oraz oświadczenie złożone przez stronę powodową w dniu 13.03.2008 r.), w sposób pozwalającym powodowi na uświadomienie prawnych i ekonomicznych konsekwencji związanych z zawarciem umowy kredytowej waloryzowanej do waluty obcej (CHF),

d. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 oraz art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13/EWG w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niewłaściwą interpretację przejawiającą się w uznaniu, że pełna informacja o ryzyku kursowym związanym z zawarciem umowy kredytowej indeksowanej do waluty obcej powinna przedstawiać m.in. informacje „Bank powinien przedstawić prognozy na przyszłość, ze wskazaniem przy jakim kursie koszty kredytu indeksowanego zrównają się z tymi jakie powódka ponosiłaby przy kredycie złotawym, a przy jakim wyrównane zostaną korzyści płynące z zastosowanej stopy oprocentowania”, w sytuacji gdy, z uwagi na specyfikę rynku walutowego, zarówno w zakresie wahań kursów walut obcych jak i zmiennego oprocentowania zarówno kredytów złotówkowych waloryzowanych przedstawienie prognoz oczekiwanych przez Sąd jest niemożliwe do wykonania, zaś pozwany przedstawił powodowi pełną informację o ryzyku kursowym oraz symulacje wpływu wzrostu kursu CHF na zobowiązanie powoda, o czym powód sam zaświadczył,

e. art. 65 § 1 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 pr. bank., art. 358 § 2 k.c. oraz z motywem 13 i art. 5 Dyrektywy 93/13 poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i pominięcie, że kurs średni NBP jest właściwy do zastosowania w umowie kredytowej, mimo że na skutek eliminacji z umowy postanowień odwołujących się do tabel kursowych banku, do przeliczenia wypłaconej w PLN kwoty na walutę indeksacji oraz do spłaconej części kredytu- w drodze wykładni umowy oraz oświadczeń woli stron, a nie do uzupełnienia treści umowy- możliwe jest zastosowanie kursów publikowanych przez NBP,

f. art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. XXVI i XLIX ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r.- przepisy wprowadzające kodeks cywilny oraz z motywem 13 i art.

5 Dyrektywy 93/13 poprzez jego niezastosowanie i pominięcie okoliczności, że w polskim porządku prawnym istnieje zarówno zwyczaj stosowania dla rozliczeń kursu średniego NBP, jak i norma dyspozytywna pozwalająca zniwelować problem braku kursu w umowie, w wypadku niemożności odtworzenia treści umowy w drodze wykładni, przy czym bez znaczenia pozostaje okoliczność, że umowa kredytu została zawarta przed dniem 24 stycznia 2009 r., tj. datą wejścia w życie art. 358 § 2 k.c., ponieważ za takim rozwiązaniem przemawia przyjęta w polskim prawie zasada bezpośredniego działania ustawy nowej w odniesieniu do stosunku prawnego o charakterze ciągłym, jakim bez wątpienia jest umowa kredytu hipotecznego indeksowanego (art. XLIX)

g. art. 189 k.p.c. poprzez ustalenie nieważności umowy kredytowej zawartej pomiędzy powodem, a pozwanym, podczas gdy strona powodowa nie wykazała interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytowej, w szczególności że powód domagał się zasądzenia roszczenia dalej idącego (roszczenie restytucyjne), co powinno skutkować uznaniem przez Sąd wydający orzeczenie w niniejszej sprawie, że po stronie powodowej brak było interesu prawnego, z uwagi na kompensację roszczenia o ustalenie przez roszczenie restytucyjne, a po stronie powodowej w przypadku uwzględnienia roszczenia o zasądzenie brak było stanu niepewności prawnej,

h. art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. w zw. z art. 805 § 1 k.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że kwota 33.858,01 zł uiszczona przez powoda z tytułu składek na ubezpieczenie mieszkania oraz ubezpieczenia na życie stanowi świadczenie nienależne i z tego względu winna zostać zwrócona stronie powodowej, podczas gdy kwota ta została uiszczona przez powoda z tytułu innego stosunku prawnego niż zawarta umowa kredytowa, a w związku z tym ochrona ubezpieczeniowa została kredytobiorcy udzielona, zaś pozwany nie uzyskał kosztem strony powodowej korzyści majątkowej, z uwagi na przekazanie składek z tytułu ww.. umów na rzecz ubezpieczyciela.

3. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Podawała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne i potrzeba wyjaśnienia: „Czy w przypadku ustalenia nieważności umowy kredytowej waloryzowanej do waluty obcej i orzeczenia w związku z nieważnością przedmiotowej umowy zwrotu wszystkich świadczeń uiszczonych przez kredytobiorcę jako świadczeń nienależnych, świadczeniem nienależnym są również kwoty uiszczonych przez kredytobiorcę składek z tytułu zawartych przez kredytobiorcę umów ubezpieczeń (nieruchomości i/lub ubezpieczenia na życie), w sytuacji gdy ochrona ubezpieczeniowa została już udzielona, a pozwany bank nie uzyskał korzyści majątkowej kosztem kredytobiorcy/ubezpieczonego w związku z przekazaniem wszystkich składek przekazanych przez kredytobiorcę ubezpieczycielowi?”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na

skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Zatem nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się - wbrew obowiązującym regulacjom - sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

6. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

7. Skarga kasacyjna, wniesiona w sprawie niniejszej, nie zawiera argumentów dostatecznych dla uznania, że skarżąca wykazała skutecznie przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W zakresie istotnej dla rozpoznawanej sprawy problematyki Sąd Najwyższy wypowiadał się już wielokrotnie i dokonał analizy art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 oraz art. 6 dyrektywy 93/13 co do zastąpienia nieuczciwych postanowień

umownych przepisami prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym lub przepisami równorzędnymi. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (m.in uchwały Sądu Najwyższego: z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, Nr 7-8, poz. 87; z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; wyroki Sądu Najwyższego: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17).

Również w orzecznictwie TSUE wyjaśniono już, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci stworzenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku. TSUE wykluczył też, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach (wyrok TSUE z 26 marca 2019 r. w sprawie Abanca Corporación Bancaria SA przeciwko Albertowi Garcíi Salamance Santosowi (C-70/17) oraz Bankia SA przeciwko Alfonsowi Antoniowi Lau Mendozie i Verónice Yulianie Rodríguez Ramírez (C-179/17), pkt 54 wraz z powołanym orzecznictwem). Oznacza to, że nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13 (wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r. w sprawie Francisco Gutiérrez Naranjo przeciwko Cajasur Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez przeciwko Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA przeciwko Emiliowi Irlesowi Lópezowi i Teresie Torres Andreu (C-308/15), pkt 61-62), gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych.

Z kolei w wyroku TSUE z 8 września 2022 r. (C-80/21, C-81/21, C-82/21, Deutsche Bank Polska i Bank Millennium) wskazano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, zgodnie z którym sąd krajowy może stwierdzić nieuczciwy charakter nie całości warunku umowy zawartej między konsumentem a przedsiębiorcą, lecz jedynie elementów tego warunku, które nadają mu nieuczciwy charakter, w związku z czym warunek ten pozostaje, po usunięciu takich elementów, częściowo skuteczny, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku, który ma wpływ na jego istotę, czego zweryfikowanie należy do sądu odsyłającego (pkt 64). Odwołując się do swojego dotychczasowego dorobku orzeczniczego, Trybunał określił, że możliwość zastąpienia nieuczciwego postanowienia umownego przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym ma charakter wyjątkowy i jest ograniczona do przypadków, w których usunięcie nieuczciwego postanowienia umownego zobowiązywałoby sąd do unieważnienia umowy jako całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki tak, że ten ostatni zostałby tym ukarany (pkt 67, 71). W razie możliwości stwierdzenia nieważności sąd krajowy nie może zastąpić nieuczciwych warunków (klausul abuzywnych) przepisem krajowym o charakterze dyspozytywnym (pkt 68) czy ogólnym (pkt 77), przy czym kluczowe znaczenie ma wola wyrażona przez konsumenta (pkt 74, 78). TSUE stwierdził również, że „z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi nie wynika, by istniały przepisy prawa polskiego o charakterze dyspozytywnym, mające zastąpić uchylone nieuczciwe warunki umowne”. Jednocześnie podkreślił niedopuszczalność sądowej modyfikacji treści postanowienia nieuczciwego w drodze wykładni sądowej (pkt 79-80). Generalnie zatem w omawianej sytuacji sąd powinien stwierdzić nieważność umowy, jeżeli konsument został poinformowany o skutkach takiego rozstrzygnięcia i wyraził na to zgodę, chyba że wywołałoby ono dla niego szczególnie negatywne skutki.

Mając na względzie powyższe rozważania, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że najistotniejsze zaprezentowane w skardze kasacyjnej problemy prawne zostały już dostatecznie wyjaśnione w orzecznictwie, a pozostałe nie są relewantne dla jej rozstrzygnięcia. W związku z tym przedstawione w skardze

kasacyjnej zagadnienia prawne nie mają waloru nowości i nie są zagadnieniami istotnymi, których wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju prawa. W znacznej mierze zagadnienia prawne, wskazane przez skarżącą, są zatem pytaniami o trafność stanowiska Sądu Apelacyjnego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem. Pozwala to na przyjęcie, że skarżącej nie chodzi o wykazanie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a jedynie o poddanie zaskarżonego orzeczenia kontroli kasacyjnej.

8. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

9. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 99 k.p.c. oraz w związku z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

[ał]